

Cecilija

CASOPIS ZA DUHOVNU
GLAZBU

GLASILO INSTITUTA ZA
CRKVENU GLAZBU

Godište LI Broj 4
Listopad - Prosinac 1981.
YU ISSN 002045

UREĐUJE:

Uredničko vijeće

GLAVNI I ODGOVORNI

UREDNIK:

Anđelko Milanović

TEHNIČKI UREDNIK:

Josip Korpar (tel. 271-676)

LEKTOR:

Josip Tandarić

NASLOVNA STRANA OMOTA:

Alfred Pal

ADRESA UREDNIŠTVA:

41000 Zagreb, Kaptol 29

IZDAVAČ:

HKD sv. Ćirila i Metoda

Trg kralja Tomislava 21

41000 Zagreb

GODIŠNJA PRETPLATA:

za tuzemstvo 260 din

za inozemstvo 28 \$

Pojedini broj: 65 din

ZIRO RAČUN BROJ:

30102-678-448

BROJ I NAZIV DEVIZNOG

30101-620-16 Zagrebačka banka,

242-409-1010 Zagreb

Casopis izlazi četiri puta godišnje

SURADNJU SLATI NA:

Uredništvo »Sv. Cecilije«

Kaptol 29, 41000 Zagreb

RUKOPISI I FOTOGRAFIJE

se ne vraćaju

TISAK:

»ZRINSKI« — tiskarsko izdavač-
ki zavod, Čakovec

»Sv. Cecilija« oslobođena je pla-
ćanja poreza na promet rješe-
njem Republičkog sekretarijata
za prosvjetu, kulturu i fizičku
kulturu SRH, br. 229/1-1979. od
15. II. 1979.

Teologija naših euharistijskih pjesama

Naše euharistijske pjesme zanimaju me ovaj čas samo na razini sadržaja, bez obzira na njihov glazbeni izraz. Zanima me dakle njihova — riječ. Drugo, predavanjem želim samo potaknuti razmišljanja; ne želim staviti u pitanje ni jednu pozitivnu odredbu... Treće, stvari promatram sa stajališta novoga euharistijskoga mentaliteta. Treba znati da je II. vatikanski koncil pod mnogim vidovima posve nov u povijesti Crkve. Nije poduzeo da se razračuna s kojom herezom, nego je sebi postavio zadaćom razmisliti neke velike zbilje naše vjere koje su osobito potrebne našoj suvremenosti. Prva takva zbilja, koju je Koncil uzeo u razmatranje i s novim je naglascima definirao, bila je liturgija, a u liturgiji osobito euharistija. Koliko je Koncilu bilo stalo oko obnove liturgije i euharistije, pokazuje i sam naslov konstitucije o liturgiji: *Sacrosanctum Concilium — Sveti Koncil*. To je i prvi dokument ovoga koncila.

Pavao VI. inicirao je nakon Konzila liturgijsku obnovu koja je temeljito preuredila cijelo bogoslužje, naročito euharistiju. Dosta je pročitati uvod u novi Rimski misal pape Pavla VI. Potrebno je da ga dobro upoznaju ne samo svećenici nego i svi orguljaši i zborovođe ako žele biti dobri animatori liturgije. Ta pokoncilska obnova liturgije i euharistije treba da se odrazi u novim priručnicima teologije, katekizmima i propovijedima. Ne u tom smislu kao da je riječ o novoj vjeri nego — između različitih zbilja jedne te iste vjere pronađeni su novi naglasci, novi odnosi, pomalja se novi sklad, a sve s osobitim ciljem: da sakramentalne zbilje budu što djelotvornije u životu suvremenoga čovjeka. S novom liturgijom kao cjelinom dogodilo se — ili bi se trebalo dogoditi — kao s nekom poznatom pjesmom u novom aranžmanu.

Duboka obnova odrazila se i u vjerničkom shvaćanju euharistije. I to je preduvjet da pravo usmjerimo svoje razmišljanje o dobroj euharistijskoj pjesmi. Dakako, rekoh, mene stvar zanima pod vidom sadržaja, pod vidom riječi. Glazbenik treba da razmisli i o dobru glazbenom izrazu. I ako sada postavimo pitanje koja se pjesma može nazvati euharistijska, odmah možemo primijetiti da to ovisi o odgovoru što ga tko daje na to što je euharistija. U Hrvatskom crkvenom kantualu euharistijske su pjesme uglavnom pričesne i blagoslovne. Danas je »euharistija« mnogo širi pojam te obuhvaća cijelu misu, čitav spomenčin Isusov. U teologiji se govori o euharistiji u postojanju i o euharistiji u permanentnom stanju. Stoga NCP već ima razvijeniji pojam »euharistijske« pjesme. Po mome sudu, euharistijska pjesma je i svaka »misna« pjesma, a ne samo ona koja se pjeva za vrijeme pričesti ili kod klanjanja Presvetom. Ako npr. misu na Veliku Gospu počinjete za *Zdravo Djevo*, smatram da je i marijanska pjesma na Marijin blagdan euharistijska, uvodi u euharistijsko slavlje. No nije riječ o tome, hoćemo li mijenjati nazivlje u kantualima, nego da imamo što cjelovitije shvaćanje što je euharistija.

Pod tim vidom i psalmi, preuzeti u euharistiju, dobivaju novi naglasak, oni postaju — euharistijski. Naša NCP preuzima Canjugine uvodne i pričesne psalme sa svojim antifonama. Ali ne bismo smjeli samo kod njih ostaniti. Doista, NCP donosi više vrlo uspješnih »misnih« ili »euharistijskih« psalama što ih složiše naši glazbenici. Mislim da su na tom području poželjne nove inspiracije i invencije. Prorokā treba koji neće biti sapeti i čekati da tko drugi nešto načini. Psalmi pružaju velik i lijep izbor izvorne liturgijske i euharistijske inspiracije. Što kad bi nam netko početnu euharistijsku pjesmu, kojom izražavamo radost što smo se u Bogu našli zajedno, složio na riječi: »O Bože, ti si Bog moj, gorljivo tebe tražim... Duša se moja k tebi privija, desnica me tvoja drži«. Možda bi pripjevom mogao poslužiti stih iz istoga psalma 63. nedjeljne Jutarnje: »Ljubav je tvoja bolja od života, moje će te usne slaviti«. Psaltir je svakomu dostupan, samo bi trebalo umjeti pronaći...

Euharistija dakle označuje i cijeli vjernički skup osobito nedjeljni, koji se sastaje da obavi spomenčin Kristov — od

prvog časa do posljednjega. A svega ga prožima otajstvena, ali zbiljska nazočnost Krista sa svojim vjernicima. Potrebne su nam osobito početne i završne pjesme te euharistije. Prva bi pjesma imala biti pjesma radosnica što smo se u Kristu našli zajedno. Posljednja bi pjesma morala izražavati misiju, poslanje — sva prožeta nadom u bolji svijet. Onako nekako kako je svećenik pjevao u starom zagrebačkom obredu: »Pođite, blagoslovljeni... na put mira...«.

Najvažnije je pitanje koliko je u našim euharistijskim pjesmama izravno prisutan — sam Isus. I to Isus cijeli, kako bi rekao sv. Augustin. Isus koji odvijeka bijaše Sin Božji, koji se radi nas utjelovio po Duhu Svetom od Marije Djevice; koji nam bijaše i jest učitelj i ozdravitelj; onaj isti koji je za nas trpio, podnio muku, umro i uskrsnuo... Isus koji će doći kao sudac, ali i koji je sada Živi i Uskrsli te kao takav šalje svojoj Crkvi Duha Svetoga... Euharistijske su pjesme poglavito pjesme Isusu i o Isusu i s Isusom...

Trebalo bi malo izbližega ispitati koliko je naša euharistijska pjesma prodahnuta biblijski. Kako se malo u njoj čuju evanđeoske riječi: »Ja sam kruh živi...« ili »Tko mene ljubi, ljubiti će ga moj Otac« ili »Gdje su dvojica ili trojica zajedno...« Veliki umjetnici skladali su motete na takve evanđeoske riječi. Osim toga, dobar dio naših euharistijskih pjesama satkan je na temu: Ti — ja. Previše su individualističke. Zanemaren je tzv. eklezijalni »mi«, tako tipičan npr. za Ivanovo evanđelje. Uz Isusa svatko treba da vidi svoga brata i pomalo cijeli svijet koji je on krvlju otkupio. U našim euharistijskim pjesmama premalo ima te dimenzije Crkve i svijeta.

Zanimljivo je promotriti stvar i s drugoga gledišta. U koncilskom dokumentu *Radost i nada*, u br. 38 b, piše da je euharistija »zalog nade i popudbina putovanja«. U nas se sačuvala izraz *popudbina* samo za pričest umirućih. Trebalo bi da se riječi vrati izvorno i cjelovitije značenje. Evo, te *Crkve na putu* i te *pričesti kao popudbine* trebalo bi se više čuti u euharistijskoj pjesmi. Bar koliko ima *Ave verum*: »Esto nobis praegustatum — daj da te okusimo na čas smrti...«

No umjesto da nabrajam čega nema u našoj euharistijskoj pjesmi i čega bi trebalo da bude više, želim istaći nekoliko naših izvornih pjesama. Počinjem sa Stahuljakovom *O Stvoritelju ljudi*. To je »misna« pjesma. Ona ne pjeva o tamjanu, svijecama i cvijeću na oltaru nego — o Stvoritelju i njegovim ljudima, o Stvoritelju i njegovoj sućuti s ljudima, o ljudima koji se uzdaju u nj... Sjajna je i pjesma *Ovdje je sada*. (Samo ne znam da li joj je kantualska melodija takva da se lako može onaroditi. Postoji vrlo pjevna samoborska, možda od pok. župnika Milana Zjalića). *Ovdje je sada!* Tko? On, Isus, »Sin živoga Boga«, on koji je za se rekao: »Ja sam svjetlost svijeta...« I nakon što smo kroz dvije kitice obnovili vjeru i pouzdanje u Isusa Krista živoga i nazočnoga u euharistiji, slijedi poziv koji si upućuju vjernici, Crkva: »Hodite amo... da vam se duše s Isusom sastanu...« Pjesma je i biblijski utemeljena, a ima tako osobne i međuosobne naglaske... A u smislu komunitarne pjesme može se uzeti kao vrijedna: *Sakramentu veličajnom*. U njoj osobito dolazi do izražaja »mi — nama«.

Smatram da treba upozoriti da se niz pjesama Srcu Isusovu kao i Kristu Kralju mogu lijepo

svrstati među euharistijske, kako to u praksi i biva. Takve su osobito podesne za početak i završetak mise kada sabrana zajednica obnavlja svoju vjeru i vjernost Kristu Isusu. Takva »isusovska« pjesma tipična je za kršćansko bogoslužje još od Plinijevih vremena. On u pismu caru Trajanu god. 117. izvješćuje da se kršćani sastaju nedjeljom ujutro te »pjevaju pjesmu Kristu kao Bogu«. Tu bih istakao kao vrijednu, bar po riječima, pjesmu *Spasitelju dobri, Isukrste*. Možda se glazbenici ne slažu s glazbenim izrazom, ali bi bila šteta da ta pjesma zanijemi dok joj se ne nađe bolji glazbeni izraz. Meni je lijepa »isusovska«, na riječi sv. Bernarda, Ivšićeva: *Na Isusov se spomen sam s pripjevom*: »O Djevin cvijete...«

Dakako, svi prepjevi u *Himnima Milana Pavelića* imaju posebnu vrijednost. Tu su bili na djelu genijalni pjesnici i vjernici. Kako je puna biblijske inspiracije, kako na zgusnut način opjevava misterij Posljednje večere, misterij koji se sada obnavlja, pjesma: *Usta moja, uzdižite... Smatram da bi kao euharistijske napjeve trebalo oživjeti negdašnje uspjele napjeve za Divnoj dakle kod blagoslova*. I na te bi napjeve trebalo pjevati riječi: *Usta moja*.

U dobroj euharistiji vrlo su važni poklici. Oni na najkraći način očituju živo sudjelovanje svega naroda Božjega u misteriju. Šteta je što se na mnogim mjestima ne pjeva poklik nakon podizanja ili nakon Očenaša, iako za to imamo u NCP uspjelih melodija. Ali bi trebalo uvesti i lijepe *Bogu hvala* i *Slava tebi, Kriste*.

Posebnu pažnju treba posvetiti pjesmi *Zdravo Tijelo*, pogotovo ondje gdje je narod pjeva. A i drugdje bi je trebalo onaroditi, u ovom ili onom napjevu. Ona istom sva dopjevana predstavlja kratak sažetak povijesti spasenja, s izrazom najvećih Kristovih misterija koji su nama spasonosni. Neki su me pitali da li se može pjevati kod podizanja, zapravo nakon drugog podizanja. Može, uz uvjet da ne istisne daleko najbolje riječi koje sugerira misal: »Tvoju smrt Gospodine naviještamo... uskrsnuće slavimo... dolazak iščekujemo!«. Euharistija je nadasve spomen prošlosti, čin sadašnjosti i nade budućnosti za koju nam jamči Krist. Osim toga, ako se pjeva samo prva kitica od *Zdravo tijelo* (ili joj se samo radi paralele doda još samo *Zdravo Krvi*), pjesma gubi na svojoj punini...

Posjedujemo, dakle, određen, čak i dosta velik repertoar »euharistijskih« pjesama u širem i užem smislu. No treba da se razbudi novo stvaralaštvo i na tom području. Vidaković, Tomašić, Galetić, Klobučar, Leščan... posegli su za dobrim himnima u Pavelićevim prepjevima. Mnogi drevni kršćanski tekstovi, koji su ušli i u Novi zavjet, a možda su se pjevali i u liturgiji, još uvijek čekaju svoje dobre prepjeve, a onda nove napjeve. Kad god se nađem vani u svijetu u kojoj crkvi, osobito u Njemačkoj, zavirim u pjesmarice koje su u klupama ili na razdijeljene dionice koje već čekaju vjernike na klupi. Jednoga prvoga petka u bečkoj katedrali našao sam tako izvrstan njemački prepjev s pučkim napjevom: bio je to poznati himan Kristu poniženom i uzvišenom u Fil 2,6—11: »Isus Krist, trajni lik Božji... ponizi sam sebe... poslušan do smrti, smrti na križu...« Naša euharistijska pjesma, koja će pogotovo biti biblijski obilježena, uza sve što imamo, traži još uvijek svoje pjesnike i glazbenike.

Bonaventura DUDA